

Циклопи в Києві

57

Віднедавня Мінрегіонбуд змінив профіль: якщо досі міністерство беззастережно «освячувало» потворну забудову міст, то тепер заявило про безкомпромісну боротьбу з вулгарною архітектурою. Однак доки чиновники сповідували власні інтереси, нехтуючи державними, в Україні лише останніми роками зникло близько 40 пам'яток архітектури й містобудування.

Юрій ПОТАШНИЙ,
Микола БІЛОКОПИТОВ (фото)

– Прикро про це казати, але пам'ятки знищено через нашу байдужість і необов'язковість, – зізнається під час наради зі збереження історичного середовища Києва **Міністр регіонального розвитку та будівництва України Василь КУЙБІДА**. – Втрата архітектурного шедевра – це втрата не лише частки нашої пам'яті, а й нашої ідентичності, перетворення нас на безлику масу. Якщо ми не шануємо своєї історії, свого коріння, то не матимемо майбутнього.

ЮНЕСКО не указ КМДА

Наразі лише чотири українські об'єкти входять до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО: Києво-Печерська лавра та собор Святої Софії (як єдиний комплекс), архітектурний ансамбль історичного центру Львова, геодезична дуга Струве, букові праліси Карпат (як об'єкт природної спадщини).

На 33-й сесії Комітету всесвітньої спадщини, що відбулася торік в Іспанії, міжнародні експерти вказали на численні недоліки утримання собору Святої Софії та Києво-Печерської лаври. Найбільше занепокоєння викликає масове будівництво в буферних зонах архітектурних пам'яток: відповідно до вимог Конвенції про охорону всесвітньої спадщини, будівельні роботи можуть здійснюватися лише з відома ЮНЕСКО. Аби в майбутньому унеможливити автентичний вигляд об'єктів від спотворення, рекомендується внести панораму схилів Дніпра до списку ЮНЕСКО та розширити межу буферної зони Софії Київської до майдану Незалежності. Міжнародна спільнота

пропонує негайно запровадити мораторій на будівництво поблизу пам'яток. У разі невиконання цієї умови собор Святої Софії та Києво-Печерську лавру буде внесено до «чорного» списку пам'яток, яким загрожує небезпека.

– Ще кілька років тому із дзвіниці Софії можна було побачити Андріївську церкву. Нині ці візуальні зв'язки втрачено, бо на вулиці Володимирській звели висотну будівлю, – бідається **директор Національного заповідника «Софія Київська» Неля КУКОВАЛЬСЬКА**.

Новобудови негативно впливають на стилістичну єдність Софійської площі, численні мансарди руйнують традиційний вигляд верхівок дахів. Зовсім не вписується в архітектурний ансамбль площі висотний готель зі скляним фасадом. Загалом комплексну експертизу пройшли 15 проектів будівництва в межах охоронної зони собору Святої Софії. Крім того, будівельні роботи, через особливі гідрогеологічні умови території, спричиняють підвищення рівня ґрунтових

58

Велич давньої дзвіниці Софії Київської сучасні горе-архітектори сподобилися звести до елітної багатопверхівки

вод, що неабияк загрожує навіть існуванню пам'ятки всесвітньої спадщини.

Непереливки й Києво-Печерській лаврі, яку зусібіч обступають новобудови. Триває зведення циклопічного будинку на Парковій алеї поблизу Аскольдової могили. На набережній Дніпра, навпроти Дальніх печер, з якогось дива примостилося приміщення ресторану. Неподалік лаври, на території колишньої взуттєвої фабрики, планується побудувати 5–6 житлових висоток. У невеличкому військовому містечку виростає готель. Ще один готельно-розважальний комплекс передбачається звести між Києво-Печерською лаврою та церквою Спаса на Берестові, яка, до речі, значиться під охоронним № 2. Незабаром будівлі геометричної архітектури з'являться на валах Київської фортеці – пам'ятки національного значення.

Якщо з лівого берега Дніпра дивитися на київські пагорби, то

Активно забудовуються схили Дніпра й центр Києва. Знімок зроблено на Парковій алеї та вул. Б. Хмельницького (біля станції метро «Театральна»)

домінує вже не лавра, а будинок, що стоїть у Маріїнському парку. Коли ж закінчиться будівництво висотки на вулиці Московській, тоді дзвіниця Києво-Печерської лаври накладатиметься на новобудову, чим буде остаточно знівельовано величну споруду – українську пам'ятку архітектури світового значення. **Біда в тому, що у вітчизняному законодавстві відсутні норми про охорону секторів і лінії огляду, а на професіоналізм архітекторів, на жаль, сподіватися не випадає.**

Територія Національного Києво-Печерського історико-культур-

нунся з позовом до суду. Насправді лише Кабінет Міністрів може змінювати межі заповідників. Землі історико-культурного призначення мають право також відводити місцеві ради, але за згодою Верховної Ради. Однак КМДА не зважає на вищі органи влади, на листи пам'яткоохоронних установ не відповідає. Київські чиновники вдалися до зухвалої практики: роздають землі охоронних зон, навіть не визначаючи статусу їх використання, не обумовлюючи якихось будівельних обмежень.

– Юридична колізія полягає в тому, – каже **директор Києво-Печерського заповідника Сергій КРОЛЕВЕЦЬ**, – що земля разом із нерухомим майном лаври належить до власності територіальної громади Києва. Тут налічується 144 будівлі, 120 з яких є пам'ятками архітектури. При цьому заповідником формально управляє Міністерство культури, а не адміністрація заповідника. Більше того, з прийняттям поправок до закону про охорону культурної спадщини заповідник позбавлено функцій з охорони пам'яток на своїй території – тепер цим мають опікуватися спеціально уповноважені органи: центральний і місцеві.

Експерти ЮНЕСКО не змогли зібратися в усіх хитросплетіннях українського законодавства, а тому рекомендували створити єдиний керівний орган, у віданні якого перебували

Архітурні монстри обступають костел Святого Миколая зусібіч

59

Як до Парижа рачки

Начальник Управління архітектури та містобудування Мінрегіонбуду Михайло СІЛЕНКО оприлюднив список із 680 будинків, виставлених КМДА на аукціон. Той факт, що серед них чимало пам'яток архітектури, схоже, нікого не турбує. Не переймається столична влада й зовнішнім виглядом історичного центру Києва, який у продемонстрованих на нараді в Мінрегіонбуді фотографіях постав хаотичним накопиченням архітектурного кітчу.

Ось лише кілька прикладів. На Кловському узвозі ведеться будівництво 27-поверхового монстра. Над павільйоном станції метро «Театральна» незабаром виросте офісно-торговельний центр – уже здійснюється монтаж другого й третього поверхів. Скляна висотка офісного центру «Леонардо», що з'явилася поруч із оперним театром, знівелювала його до іграшкового. Впритул до костелу Святого Миколая звели незграбний будинок-потвору, який тепер не лише заступає перлину архітектури – стінами костелу пішли тріщини, котрі ніяк не вдається ліквідувати. Поруч, навпроти костелу, будівельники знесли давнє приміщення, залишивши тільки фасад: тепер під його прикриттям в історичній зоні постане багатоповерхівка, що займе півкварталу.

Громадськості вдалося зупинити будівництво на території Олександрівської (Жовтневої) лікарні «близнюка» велетенського «паруса», розташованого на сусідньому бульварі Лесі Українки. Передбачалося, що відстань між ними становитиме якихось 40 метрів! Наразі відсутня інформація про скасування Київською міською радою цього проекту. Сподіваємося, остаточно ще не вирішена доля розважального центру, який містобудівні варвари запланували поставити на дніпровському пагорбі біля Національної філармонії України. Щодо іншого резонансного будівництва, на Хрещатику, 5, Мінрегіонбуд вагається: спочатку чиновники погодилися на 160-метровий офісно-готельний комплекс, але 2009 року передумали, скасувавши попереднє рішення. Однак напередодні 2010 року Київська міська рада зробила новорічний подарунок фірмі-забудовнику, продовживши термін оренди землі на Хрещатику.

Центральна частина Києва – це лише 7 відсотків від загальної площі міста, однак сучасні псевдоархітектори прагнуть увічнити себе саме тут, спроектувавши чергову «свічку». Втім, кубічна архітектура наступає й на мальовничі окраїни. Так, на території Національного комплексу «Експонент України», де міститься з де-

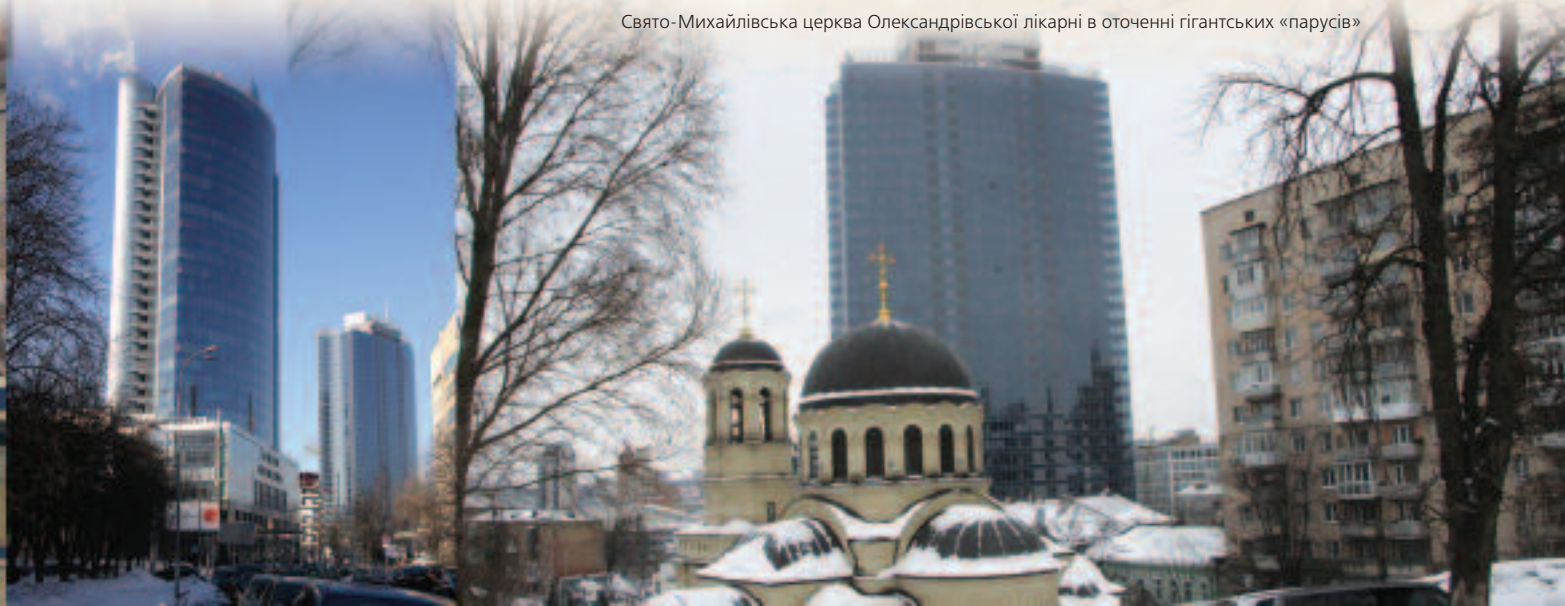
сяток пам'яток архітектури, під будівництво вже відведено дві ділянки. Лобіюється «коригування» охоронної зони довкола Музею народної архітектури та побуту в селі Пирогів – тут заплановано звести котеджне містечко для скоробагачів.

Начальник Головного управління охорони культурної спадщини КМДА Руслан КУХАРЕНКО всіх собак вішає на колишнього головного архітектора Києва Сергія Бабушкіна.

– Протягом десяти років ця людина фактично одноосібно керувала забудовою столиці: була собі і проєктувальником, і погоджувачем, і забудовником, – обурюється Р. Кухаренко. – Звісно, не обходилося без покровительства на найвищому рівні. Хто може у Вашингтоні поблизу Білого дому побудувати 23-поверховий будинок? А біля секретаріату Президента збудували!

На думку чиновника, слід на законодавчому рівні передбачити кримінальну відповідальність за порушення норм забудови, бо самих лише рішень міської влади для цього замало. Наприклад, у Відні законом заборонено щось будувати вище за шість поверхів. Максимальна висотність новобудов Парижа, дозволена указом президента Франції, – дев'ять поверхів.

Свято-Михайлівська церква Олександрівської лікарні в оточенні гігантських «парусів»

Панорама із дзвіниці Софії Київської. Єдність архітектурного ансамблю Софійської площі порушують прилегли новобудови, зокрема висотні готель InterContinental та адміністративне приміщення

Стара пісня на новий лад

38-річний **в. о. начальника Головного управління містобудування, архітектури та дизайну міського середовища КМДА Сергій БРОНЕВИЦЬКИЙ**, який обіймає цю відповідальну посаду з січня 2009 року, звинувачує в усіх негараздах попередників.

— Протягом 2009 року не було погоджено будівництво жодного висотного будинку в історичній частині Києва. Усі проекти, що приймаються на містобудівній раді, попередньо узгоджують органи охорони культурної спадщини. Це дає змогу запобігати прикритим випадкам, що траплялися 3–5 років тому. Тепер скасувати такі рішення може лише суд, бо закон не має зворотної сили, — каже в. о. головного архітектора Києва С. Броневецький.

За його словами, незабаром у сфері містобудування мають запанувати цілковиті лад і законність. Будуть уточнені межі й режими охорони історичних ареалів Києва, збільшаться буферні зони пам'яток всесвітньої спадщини, територію середмістя розбіють на зони, для кож-

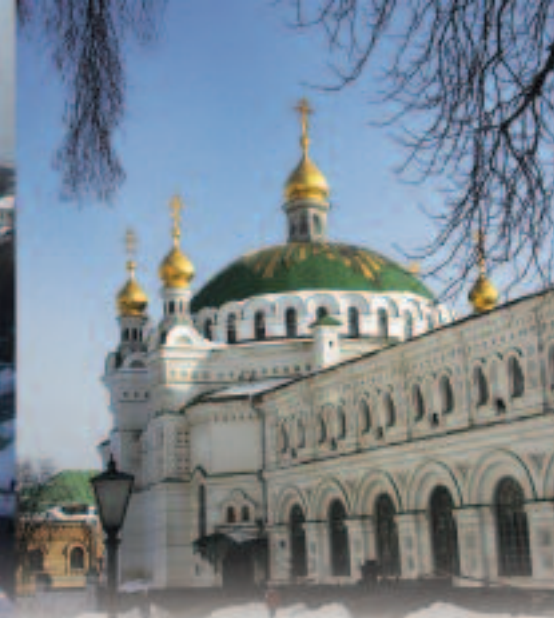
ної з яких буде визначено щільність і висотність забудови. Як зауважив чиновник, запорукою реалізації цих планів є постійний особистий контроль Київського міського голови Л. Черновецького.

Край зловживанням у будівельній сфері покликаний покласти й новий Генеральний план столиці, концепцію якого почали розробляти в КМДА. Документ міститиме кілька важливих новацій, зокрема Хрещатик на ньому буде позначено як пам'ятку архітектури, що унеможливить будь-яке будівництво на головній вулиці Києва. Роботу над Генпланом передбачається завершити до кінця 2010 року. Щоправда, серед незалежних експертів залишилося вкрай мало оптимістів, котрі вірять у щире бажання столичної влади враз відмовитися від основного джерела «тіньових» прибутків.

Намісник Києво-Печерської лаври архієпископ Павло на нараді в Мінрегіонбуді переймався земними проблемами. Священника турбує, що на території лаври майже 10 будинків займають сторонні інституції,

Поруч із Аскольдовою могилою невдовзі постане кубічна архітектурна форма

Незабаром Києво-Печерська лавра приросте п'ятизірковими «келіями» для вболівальників Євро-2012

зокрема тут розташовано Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л. В. Громашевського АМН України зі стаціонаром і Український СНІД-центр. Архієпископ Павло просив змінити рух транспорту біля лаври й Мистецького арсеналу. При цьому вулицю, названу на честь благодійника Києво-Печерської лаври гетьмана Івана Мазепи, він нарочито іменував по-радянськи – Січневого повстання.

За підсумками наради в Мінрегіонбуді зі збереження історичного середовища Києва В. Куйбіда пообіцяв створити спеціальну комісію, яка має нарешті дати належну оцінку діяльності Держбудінспекції столиці. «Кожен отримає по заслугі», – резюмував міністр.

Україна багата на архітектурні та природні пам'ятки, варті внесення до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Очевидно, потрібно робити це якомога швидше, доки їх не зруйнували вандали від архітектури. Наразі ЮНЕСКО вивчає ще кілька українських об'єктів: Андріївську та Кирилівську церкви в Києві, резиденцію буковинських митрополитів у Чернівцях, археологічний комплекс «Кам'яна могила» в Запорізькій області, культурний ландшафт каньйону Кам'янець-Подільського, Біосферний заповідник «Асканія-Нова». Готуються документи для подання до Комітету всесвітньої спадщини на 8 дерев'яних церков XVI–XIX століть, розташованих у Західній Україні.

Комітет

Містобудівний кодекс вирушив у далеке плавання

У Комітеті Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства та регіональної політики перебуває на розгляді проект Містобудівного кодексу України (реєстр. № 5181 від 29.09.2009 р.), розроблений Мінрегіонбудом, узгоджений відповідними інстанціями та схвалений на засіданні уряду.

Мета кодексу полягає не лише в систематизації законодавства у сфері містобудування, а й у створенні сприятливих умов для подальшого розвитку галузі, зокрема залучення інвесторів та населення до розбудови населених пунктів.

Однак Головне науково-експертне управління Верховної Ради України, вивчивши законопроект, висловило низку зауважень і вважає за доцільне за наслідками розгляду в першому читанні скерувати документ на підготовку для повторного першого читання.

Існує кілька проектів масової забудови схилів Дніпра

